

صراط مستقیم

محل مطبعه داراره :

جفال اوغلنده امنیت
صندوغی جوارنده
شنگول یقوشنده
۲۷ نومبر

افطار :

مسلکمه موافق آثار
جدیه مع المنونیه
قبول اولنور
درج ایدله بن آثار اعاده اولنماز

دیر ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، سیاسیات و بالخاصه احوال و شؤون اسلامیه بحث ایدر هفته ده بر نشر اولنور .

صاحب و مؤسسی :

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تأسیسی

۱۰ تموز ۳۲۴

در سعادته نسخه سی ۵۰ پاره در

قیرله دن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی

۲۰ غروش فضله آلنیر

آبونه بدلی

سنه لکی

مالک عثمانیه ایچون	۶۵	۳۵	غروش
روسیه	۶۵	۳۵	روبله
سائر ممالک اجنبیه	۱۷	۹	فرانق

عدد : ۱۱۸

۵ ذی الحجه پنجشنبه ۲۵ تشرین ثانی ۳۲۶

بشنجی جلد

مجلس عمومیده سیاست عمومیه مذاکره سی

۱

بر شکل مسأله سی

« صراط مستقیم » ک سیاستیه منافع اسلامیه عثمانیه نقطه نظرندن باقدیغنی ، شیمدی به قدر یازد قلمری اثبات ایتمش اولسه کر کدر . « صراط مستقیم » سیاستیه ، صرف او منافعک اقتضا ایتدیردیکی در جده مشغول اولور . جهانده اولوب کچن وقایع سیاسیه نک جمله سنه عطف نظر لزومنی حس ایتدیکی کبی ، سیاست داخلیه و خارجیّه عثمانیه نک ده هر جهتندن تفصیلاً بحثیه احتیاج طویمز . هله سیاست داخلیه نک فرعیاتنه کیریشوب کو چوک مناقشاتنه نزلدن بغایت مجتهدر . سیاست داخلیه منزه علی الاکثر بواجتنابی اشکال ایلدیکندن ، « صراط مستقیم » ، عالم اسلامک اک مهم جزوی اولان وطنیز ایشلرینی ، امور عامه اسلامیه آراسنده موضوع بحث ایتیهی ترجیح ایده کلددر . مع مافیه ، خلیفه رسولاه طرفندن اداره ایدیلن وطن عثمانیه عموم مسلمانلرجه شایان دقت و تأمل وقایع حادث اولورسه ، اولنری آروجه و بر تفصیل ، بسط و تشریح ایتیهی دخی « صراط مستقیم » وظائفندن عد ایدر . بوهفته مجلس عمومیمزده باشلانان حکومت عثمانیه نک سیاست عمومیه مذاکره سی ، وبومذاکره ده طوتیلان اصوللر ، اجتهاد مزجه ، اونوع وقایع مهمه دن معدوددر .

ملکتمزده ایکی بحق سنه اول قبول و اعلان اولونان شکل اداره ، طرز مشروطیتدر ؛ ایکی بحق سنه دنبری ، دولت عثمانیه حقوقاً و فعلاً بر دولت مشروطه در . مشروطیت عثمانیه ده ، بر ذات ایله ایکی هیأت ، ملت عثمانیه یی تمثیل ایدر . ملت عثمانیه یی تمثیل ایدن ذات ، ذات حضرت خلافتناهی ، هیأتلر

ایسه هیأت اعیان و مبعوثاندر . ترکیلرندن عثمانی دولتنده « قوه حاکمیت » (Pouvoir supreme) تحدت ایدن بواوچ عنصرک ، ملت عثمانیه یی وجه تمثیلری عینی نکدر : بواوچ عنصرک برنجیسی اولان ذات حکمداری ، صفت جلیله خلافتی حائز اولمق جهتیه ، شریعت اسلامیه نک تعیین ایتدیکی اصول دائره سنده ولایت عامه یی حائزدر ؛ بوندن باشقه ، ذات حکمداری ، سلطان و خاقان اولمق حیثیه ، بر چوق عصرلردنبری دوام ایدرک تقرر و تأید ایتمش بر تورک عنعنه سی تبیه و مملکتی تمثیل و عاداتا تجسیم ایدر . تورانیلرک بوپک قدیم حقوق اساسیه نظریه لرینک تمامی تطبیقی ، بوکون مشروطی بر دولت اولان ژاپونیا ده مشهوددر .

— هیأت مبعوثان ، ملتک انتخابی سایه سنده ، ملتک تمثیلدر ؛ « قوتی حاکمیت ملیده دن اقتباس ایدر . » — هیأت اعیانه کلنجه ، اونک « قوه حاکمیت » ده یر بوله بیامسی ، آنجق حکمدارک تعیینی صورتیه در ؛ یعنی هیأت اعیان بالواسطه ملتک و کیلی ، تمثیلدر ؛ « قوه حاکمیتی » اعلا در جده حائز اولان حکمدار ، کندیسینده قوتی اصلا تنقیص ایتمه مک اوزره ، قوه حاکمیتندن هیأت اعیانی ده استفاده ایتدیرر .

دولت عثمانیه مشروطه ده موجود قوه حاکمیتک شوپک مختصر تحلیلی در حال کوسترر که ، عناصر ثلثه دن ، اک ضعیفی ، ضیای حاکمیه ، آی کی صرف انعکاساً نائل اولانی هیأت اعیاندر . بو حقیقی قانون اساسینک سطحی قرائتندن بیله بالسهوله استخراج ایده ییلورز .

فقط « قوتی حاکمیت ملیده دن اقتباس ایدن » مبعوثلر ایله ، قوتی شرع شریفدن و عنعنه تاریخیه دن آلان حکمدارک ، قوه حاکمیتده کی موضعلرینی ، قانون اساسی یی بالتدقیق تعیین غایتیه مشکلددر .

وبو مشکلات ، مجلس عمومینک نطق افتتاحیه یی جوابی مناسبتیه ، بو هفته واضعاً میدان چیقدی . بعض کیسه لر ، مشکلاتک منبعی

اساسلارك اختلافنده كورهرك ، تعميقى فائدهسز بوله بيلورلر و بو نظر ، بلكهده طوغريدر . لكن حقوق اساسيه منرك آز چوق جديتله تدقيقه كيريشلديمي ، بو شكلك حلي اقتضا ايدة جكدري : امور حقوقيه ده اداره مصلحت اولاماز .

عريضه جوابيه مناسبتيله ، بو مسأله نك حدوث ايتمش اولديغنى ا كلامق اينچون ، هيات اعيان و هيات مبعوثانك عريضه جوابيه مذاكره سنى خاطر لاقم كافيدر : حكمدار ، مجلس عمومى ي بالذات آچش ونطق افتتاحيسنى صدر اعظم پاشا طرفندن مجلس عمومى يه خطاباً او قوتدير مش ايدى . حكمدار ، نطق افتتاحيسنده مملكتك سياست عموميه سندن بحث ايدوردى . مجلس عمومينك هر ايكي هياتى بونطق افتتاحيه جواب ويره جك اولدير ، لكن هيات اعيان و هيات مبعوثانك ، نطق افتتاحى حكمدارى يه تظزلرى بر اولمادى : اعيان نطق افتتاحيه ي بر وثيقه سياسيه صورتيله تلقى ايتدى ؛ اعيان نظر نده نطق افتتاحى ، حكمدار آغزندن حكومتك ، دها آچيق بر افاده ايله ، قاينه نك افاده سندن باشقه بر شى دكلدى . بونك بويله اولديغنى غربى اوروپا دولترلرينك بعضلر نده جارى اصول و تعاملله استشهاد ايدىوردى .

بو اجتهاد طوغرى ويا ياكلش اوله بيلور ، لكن هر حالده صريح در : غير مسئول اولان حكمدارك اقوال و افعالى مسئول ناظرلر كدر ، قاينه نكدر ؛ بناء عليه اولر هر بر قول ويا فعل حكمداريدن دولاي موأخذ و معاتبه اولنه بيلورلر . — لكن هيات مبعوثانك نطق افتتاحيه نظرى اصلا كسب وضوح ايله مدي . رئيس مجلس ، بو نظرى ، حقوق و منطق بر صورتده تعييندن بك اوزاق بولندى ، مبعوثانك اكثريتى — نطق افتتاحيه عريضه جوابيه احضار ايدن قوميسيونك بالجملة اعضاسى ده داخل اولمق اوزره — نطق افتتاحينك ماهيتنى تعيين ايدمه مش ويا ايمه يه لزوم كهرمه مشدى . قوميسيون اعضاسى يكديكرينك فكرينى نقض ايدم جك افاداده بولنديلر : بعضيلرينه كوره ، عريضه جوابيه ده سياست عموميه دن ، قاينه يي تصويب ويا تنقيد قصديله بحث اولنيوردى ؛ يعنى عريضه جوابيه يه و بناء عليه نطق افتتاحيه بر ماهيت سياسيه اسناد ايديلمش اوليوردى . بو حالده هر ايكي بر وثيقه سياسيه ديمكى ، و بو صورتله اعيانك اجتهادينه اشتراك اولشم اولنيوردى . — فقط بعضيلرينه كوره ، عريضه جوابيه يي يازمقدن مقصد ، انجق اظهار نزاکت و حرمتدى ؛ نطق افتتاحينك او قونمه سى ده ، عريضه جوابيه نك تقديم ده ، مراسم تشریفاتدن عبارتدى ؛ حاصل نه عريضه جوابيه ونه نطق افتتاحى ماهيت سياسيه يي حائز اولمايوب وثائق سياسيه دن معدود دكلدى . بو طرز تفكر ، اعيانك نظرينه كلياً معكوس ايدى .

قوميسيونك واونكه برابر يورويه ن اكثريتك نظر نده كي بو عدم وضوح ، ايلك اولكه ، هيات مبعوثانك دقيق حقوقشناسى اولان ذات محترم ، حلى اقتضايدين بر مسأله مستأخره نك وجودينى

ادعا ايدمرك ، ميدانه چيقاردى ؛ مسأله مستأخره ، نطق افتتاحى و عريضه جوابيه نك ماهيت سياسيه يي حائز اولوب اولماديغك بر اساس اولمق اوزره ، تعيينى مسأله سيدى . مسأله بو صورتله بر درجه يه قدر توضح ايتدكن صوكره دركه قوميسيون رئيسى ، تعاملك نطق افتتاحى و عريضه جوابيه يي صرف مراسم تشریفاتدن عد ايتديكنى جواباً سويلدى . لكن قوميسيون رئيسك بوياناتى عريضه جوابيه نك مندرجاتى تماماً تكذيب ايدىوردى ؛ زيرا عريضه جوابيه ، نطق افتتاحيه مذکور مواد سياسيه دن هان جمله سنه ، على الاكثر اجراءات حكومتى تصويب ايتمك اوزره ، سياسى جوابلر و يريوردى . حكمدارك نطق و مبعوثانك جرابى محتويات سياسيه لرى ايله ميدانده طوروب طوريركن ، بونله صرف وثائق تشریفاتدر ، ديمك اونلرك محتوياتى معنادن عارى بوش لافلر دركه سنه تزيل ايتمكى . معناسز سوزلر يازمقله امانه وقت ايمه يي نه حكمداره ونه ده مبعوثانه اسناد جائز اولامازدى . مع مافيه غريبدركه نطق افتتاحى و عريضه جوابيه نك صرف برر وثيقه تشریفاتدن عبارت اولمه سى فكري ، مجلس مبعوثانك اكثريتى طرفندن قبول ايديلمش كي كوريندى . بويله قبول ايتمش كورينمكه برابر ، عريضه جوابيه نك محتويات سياسيه سنى كال دقتله او قومه يه وحتى بعض افاده لرينى صرف اهميت سياسيه سندن دولاي تصحيحه ده لزوم حس اولوندى . حاصل هيات مبعوثانك نطق افتتاحى و عريضه جوابيه يه نه كونا بر ماهيت اسناد ايتديكى واضحاً آكلاشيله مدي .

بو مبهملكنك ، فكر مزجه اصل سببى . يوقاريده ذكر ايديلن مسأله مستأخره دن اقدم ، ديكر بر مسأله مستأخره نك حل ايديلمه مش بولمه سيدر : حكمدار ايله مجلس عمومينك واسطه مكالمه سى اولان نطق افتتاحى و عريضه جوابيه نك ماهيت سياسيه سى اولوب اولماديغنى آراشدير مده دن اول ، حكمدار ايله مجلس عمومينك وحتى مجلس عمومى محيى اجزاي اساسيه سنه بالتفريق حكمدار ايله هيات مبعوثان و اعيانك وضعت متقابله لرينى ، مناسبات متقابله لرينى تعيين ايتمك اقتضا ايدردى . اكر ، هيات اعيانك اجتماعى وجهله ، مشروطيت عثمانيه ده حكمدارك مجلس عمومى مكالمه سى ، انكلتره ده اولديغنى كي بر فرضيه (Fiction) دن عبارت اوله رق قبول ايديلورسه ، هيات مبعوثانك طرز حركتى قواعد مشروطيت مزه مخالف اولمش اولور ، هيات مبعوثان ده طبق مجلس عمومينك ديكر قسمى كي نطق افتتاحيه يي ، قاينه نك حكمدار آغزندن يازيلمش بر بياننامه سياسيه يي اولمق اوزره قبول ايله رك ، اوكا كوره بر وثيقه سياسيه ايله جواب ويره ميه لازم كلوردى .

لكن ، بعض محررلر يمزك ظن ايتديكى كي مشروطيت يكتطرز دكلدر . اليوم ، وجود بعض مشروطى دولتلر واردركه اونلرده نطق افتتاحى و مقابله سى ، صرف بر رسم خوش آمدى و تمنى موفقيت ايله اوكا مقابل عرض سلام و تشكر اتدن عبارتدر . بعض مشروطى دولتلرده بو شكلك ظهورى كيفى كليشى كوزل اولمايوب محيط اجتماعى

دنیا لرله آریلان بوا یکی بیوک فطرتی نصل اولیورده یان یانه کتیر یور یورم،
اویله می ؟
آ کلاته می ؟

بوندن یکر می بش اوتوز سنه اولکی رشیده لریمز شیمدی کیلردن
پک چوق دکل ، بر از حالیه ایدی . یعنی او وقتلرده اوقوتورلر ،
فقط او کرتزلردی ؛ شیمدی ده اوقوتورلر ، فقط او کرتیمورلر . شو
وارکه اسکیدن ده چوق شیر اوقوتورلر ، تعیر صحیحله ده چوق شیر
از برله تیرلردی ؛ بزده مکتب پروغرامنده کی کتابلر میاننده کلاستانی - بشنجی
باب مستثنا اولمق شرطیه - باب باب اوقومش ، از بر ایتش ایدک .
آرتق سعدینک یاشنی یاشنی آلمش آدمار ایچون یازدینی اومعظم آردن
سکیز طقوز یاشنده کی چوقلرک نه قدر ذوق آله بیله جکنی سویلمدی
حاجت یوقدر . هر حکایه یی اوقور ؛ اولا قیریق معناسنی ویرر ،
صوکره تحلیل صرفینسی ؛ نحوینسی یایر ؛ ده صوکره مفهومی صوکی
سویلرک . لکن قصه دن هیچ بر حصه چیقاره مادیغمز کی هیچ
بر کیفده طویمازدق .

اویلا یا ! اولرنده « بر پادشاهک اوج اوغلی وارمش ... »
دییه باشلایه رق قیشک اوزون کیجه لرینی جاباسیله اداره ایدن جنلی ،
پریلی ماصاللری دیکله مهیه آلیشمش قفالر ایکی اوج سطرلق حکایه دن
نه اکلایه جق !

اعدادی تحصیلی بیتیردکن صوکره کلاستانی اوز برنده قالان
بعض حکایه لری ، بیتلری خاطر لایمه ، خاطر لادجه اوزمانه قدر
یابانچیس بولندیغ بر نشوه یی طویمایه باشلادم . اوج بش س-نه ده
کچجه ائرك بویوکلکنی حقیله تقدیر ایدر اولدم .

ضیا پاشا مرحوم خرابات مقدمه سنده ایران شاعر لرینی بربریه
مقایسه ایدر ده نهایت « افسر فضیلت » ی سعدی یه ویرر . مرحومک
بو حکمی ، بالخاصه :

بر کیمسه اوقورسه بوستانی ،

اکلار اوزمان نه در جهانی .

طرزنده کی توصیه سی سعدینک بو ایکنجی اثرینی ده اوقومق ایچون
بنده ذاتاً بر هوس اویاندرمشدی . کندیمندن بر چوق آجی ،
فقط طوغرو سوزلر ایشتدیکم اسپارطلی حقنک « سنک ایچون
بوستانی اوقومامش اولمق عادتاً رذالتدر ، ! » کی تزییفلری او
هوسی آرتق عزم درجه سنه کتیردی . بو کتاب مینی کیم بیلیر
قاج دفعه ختم ایتدم ! او وقته قدر اوقومادیغمه کیم بیلیر نه قدر
پشیمان اولدم !

بوستانک ، قسم اعظمی ، بر قاج بیٹی انجق مشغول ایدن کوچوک
حکایه لری بنی ساعت رجه دوشوندردی . بن ائرده کی عظمت صنعتی
کورور ، فقط بو صنعتک سیرینی بر درلو اکلایه مازدم .

نهایت ، غریبلرک ، بالخاصه فرانسه لرک ادبیاتی ده بر از اکلامق
ایچون او لسانده کی معروف اثرلری اوقورکن لادام او قالمیایه
صیره کلدی .

عینک تأثیری نتیجه سیدر . واقعا او مملکتلرده جایگیر اولمش غننه
ملیه حکمدارک موضعی پک یوکسکلرده بولندریور . حکمداره قارشنی
ولوکه یالکز مأمورلری اولان نظاری موأخذه قصدیه اولسون ،
سویلنه جک سوزلر ، او محیط مخصوص اجتماعیه خوش کورنیمور .
وبناء علیه نه حکمدارک نطق افتتاحیسنده ونده مجلس عمومینک
جوابنده سیاستدن اصلا بحث اولنیمور . حکمدار ایله مجلس متقابل
اظهار نزاکت و محبتدن صوکره ، نظار ایله ده سربست قونوشمه یه
باشلایورلر . بو شکل مشروطیتده ، موقع حکمدارینک پک یوکسکلرده
بولندریلمق ایسته نیلیدیکی آشکاردر .

بزم هیأت مبعوثان بالخاصه محیط ملیمیزک تأثیراتندن دولایی بو
شکله تقرب ایتدیسده ، شکک تولید ایتدیکی اساسی آچقندن آچیفه قبوله
جسارت ایدمه دی ، ظننده یز . اگر اساسی قبول ایتسه ، عثمانی
مشروطیتده حکمدارک موقعی ، قوای حاکمیتی حائر دیگر عناصرک
موقعلریله بر سویده کورمه مش اوله جقدی . بر دفعه اساسی آچقندن
آچیفه قبول ایدمه مدکن صوکره ، او شکک ایجاباتنه ده تماماً تطبیق
حرکت ایله یه مدی : عریضه جوابیه سنده ، معنایی متضمن دکلدر
دیهرک سیاستدن بحثه قالدیشدی و بویله جه تناقض و مبهمیه
کیرمش اولدی .

دیمک اولیورکه قانون اساسیمزده حکمدار موقعنک صراحتله
تعین ایتمه مش اوله سی ، یاخود معینسه بیله محیط اجتماعی و ملیمیزله
تماماً آهنگدار بولنامسی ، یکنظرده اهمیتسز کی کوریان فقط بر آز
تعمیق اولنورسه ، شکل مستقبل حکومتمز ایچون بویوک بر اهمیتی
حائر اولان اشبو شکل مسأله سنی تولید ایلمشدر .

بز ، بوراده مسأله نک انجق وجودینی اخطار ایدره ک بر آزده
تحلیله جالیشدق . حل ، قانون اساسینک اصلاح و محافظه سنه مأمور
قوتلرک وظیفه سیدر .

آ . ی

مسبحال :

سعدی

(دومافیس) ک (لادام اوقاملیا) سنی هیمز بیلیز ؛ ده
طوغروسی مؤلفی یالکز بو تألیف کزینی دلالتیه طانیرز . نصل ،
فضولینک این روح کریانی اوج بش غزلنده طویولور ؛ شیخ غالبک
هویت شاعری حسن و عشقنک اک پارلاق بر ایکی صفحه سنده
کورولورسه ، دومافیسک قدرت بلندی ده بو اثرندن اکلاشیلر .

(سعدی) عنوانی بر حسب حاله دومافیسک اثری حقنده مطالعه
بیانیله باشلامق سزه غریب کلیمور ، دکلکی ؟ حال بوکه بن نه زمان
سعدی یی آکسم آرقسنندن دومافیس ، نه وقت دومافیس تخطر
ایتسم یانی صیره سعدی یی بلا اختیار دوشونورم . بزیرندن عصرلرله ،